

KAMULAŞTIRMA DAVALARINDA İDARİ YARGIYA BAŞVURMA VE SONUÇLARI:

Ali ARCAK (*)

A — Dava açma sürelerinin niteliği :

Kamulaştırma hukukunda, ister kamulaştırmanın iptali, ister kamulaştırmanın değerinin arttırılması veya indirilmesi (M. 14) yahut maddi hata davaları (M. 14), isterse kamulaştırılan malın geri alınması davası olsun (M. 22, 23) bütün bu davaların açılması için belli süreler konulmuştur. Bu süreler dava açmada bir zamanaşımını değil fakat hak düşürücü sürelerdir. Bu niteliği bakımından da özellikler taşır. Bu sürelerin kesilmesi veya durdurulması söz konusu değildir. Hâkim davanın yasada gösterilen bu süreler içinde açılıp açılmadığını tarafların bir itirazı olmasa bile kendiliğinden araştırır, inceler. Hatta yerel mahkemenin dikkatinden kaçmış olsa bile, Yargıtay incelemesinde her zaman re'sen gözönünde tutulması zorunludur.

B — Davanın açılmasının sınırlaması :

6830 sayılı İstimlâk Kanununun 25. maddesinde bulunmayan bir hüküm 2942 sayılı kamulaştırma Kanununa konulmuştur. Bu hüküm şöyledir :

«Dava açabilmek için idarenin tebligat yapması veya tebligata çıkarması şarttır.»

6830 sayılı Yasada böyle bir hüküm bulunmadığı için 2942 sayılı Kanunun yürürlüğünden önce (8 Kasım 1983) açılan davalarda, dava idarece bir tebligat yapılmadan açılmış olsa bile; henüz tebligat yapılmadığına göre, hak düşürücü süre dolmamıştır. Öyle ise açılan davalar süresindedir. Denilerek davanın görülmesi ve incelenmesi esası kabul edilmiştir. Fakat tebliğ yapılmadan veya

(*) Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Başkanı

çıkarılmadan dava açılmaz hükmü konulunca, bu uygulama şekli bırakılmıştır.

C — Tebliğ yapılmadan dahi dava açılabilmesi için içtihatlarla tanınan ayrıcalar (istisnalar) :

25. maddede konulan bu hükme karşı tebliğ yapılmayan kimse-
nin açacağı davalar için gerek Yargıtay Genel Kurulu, gerekse
5. Hukuk dairesi içtihatlarla istisnalar tanımıştır.

Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz :

1 — Tapuda ferağ alınmış olması : Bir kimse kamulaştırılan taşınmazını (kısmen veya tamamen) idareye tapuda ferağını vermiş ise, bu kimse tebliğ yapılmamış olsa dahi dava açabilir. Hatta Yargıtay kararlarında tebliğ olmasa bile hak düşürücü sürenin ferağ gününden başlayacağı kabul edilmiştir.

2 — Fiilen el konulması : Kamulaştırılan mala idarece fiilen el konulmuş ise, sahibine dava açma hakkı tanınmaktadır. Bunun için kamulaştırma kararı alınmış ve takdir komisyonunca değer biçilmiş kamulaştırma karşılığı para yatırılmış olmalıdır. Taşınmaz el konulmuş olmalıdır. Şayet el konulan yer hakkında bir kamulaştırma işlemi yok ise, ancak kamulaştırmaz el koyma davası açılabilir.

3 — Dava açan kimseye tebliğ yapılmamış olmakla beraber, miras bırakanına veya aynı taşınmazda paydaş olan diğer bir kimseye tebligat yapılmış ise, tebliğ yapılmayan mirasçı veya paydaşın dava açabileceği kabul edilmiştir.

4 — Çıkarılan tebliğ kağıdı, muhatap bulunmadığı için tebliğ edilmeksizin geri çevrilmiş ise bu kimseden dava açılabilir.

5 — Dava açan kimseye tebliğ yapılmamış olmakla beraber kamulaştırma ilân edilmiş ise, bu kamulaştırma işleminden ötürü hak sahiplerinin dava açabilmesi de kabul edilmektedir.

6 — Son bir istisna da, Hukuk Genel Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir. Hukuk Genel Kurulu davanın süresinde açılmasını bir dava şartı olarak kabul etmiş ve davadan önce tebliğ yapılmamakla beraber yargılama sırasında bu eksiklik tamamlanmış, yani tebliğ yapılmış ise bu davanın süresi dolmadan açılmıştır, denilerek red olunmayacağını ve davanın görülmesi gerektiğini içtihat eylemiştir (1).

(1) Hukuk Genel Kurulu 23.12.1987 Günlü E. 1987/5 - 798 K. 1987/1090

Ç — İdari yargıya dava açılması :

2942 sayılı Yasanın 14 ncü maddesi : «otuz gün içinde kamu-
laştırma işlemine karşı idari yargıda ve takdir olunan bedel ile
maddi hatalara karşı da adli yargıda dava açabilirler.»

Demek ki, yasa koyucu kamulaştırma işlemi hakkında ister
idari yargıda isterse adli yargıda açılacak davalar bakımından fark-
lı süreler kabul etmemiş, her iki davanın da otuz günlük süre için-
de açılacağını ve bu süre başlangıcının da kamulaştırma işleminin
tebliğ günü olacağını hükme bağlamıştır.

D — Adli yargıda otuz günlük süre içinde dava açılmasının istisnası :

2942 sayılı Kamulaştırma Yasasının 14 üncü maddesinin ikinci
fıkrası :

«İdari yargıya başvurulduğu takdirde, adli yargıya başvuru sü-
resi idari yargı kararının kesinleştiği tarihten, bu kararlara karşı
temyiz ve karar düzeltilmesi isteminde bulunulmuş ise buna ilişkin
kararların tebliği tarihinden itibaren işlemeye başlar.»

Hükmünü koymuştur.

Başka bir deyimle idari yargıda dava açıldığında adli yargıda
dava açma süresini durdurmaktadır.

Ancak şunu önemle belirtelim ki, bu kuralın işlemesi için idari
yargıda davanın otuz günlük süre içinde açılması zorunludur.

Eğer idari yargıya açılan dava, bu otuz günlük süre aşıldığın-
dan hak düşürücü sürenin geçmiş olması nedeniyle red edilmiş ise,
idari yargının kesinleşmiş olmasından yeni bir hak düşürücü süre-
nin işlemesi kabul edilemez. İdari yargıya dava açılırken hak düşü-
rücü süre geçirilmiş olmakla adli yargıda dava açma süresi dolmuş-
tur. Hak düşmüştür.

Ancak sözü edilen 14 ncü maddenin ikinci fıkrasının işlemesi,
idari yargıda davanın hak düşürücü süre geçirilmeden açılmış ol-
masına bağlıdır.

İdari yargıda süresinde dava açıldığından adli yargıda dava
açılması - otuz günlük süre ile bağlı olamadan - beklemektedir. De-
nilebilirse idari yargı kararının kesinleşmesi ile otuz günlük süre
yeniden işlemeye başlamaktadır.

E — İdari yargıda dava açılması adli yargıda ayrıca dava açılmasına engel midir?

Bu önemli bir sorun olarak daima cevap beklemiştir.

Deniliyor ki, idari yargıya dava açan, bir davanın kesinleşmesini bekleme zorunda mıdır? 14 ncü maddenin hükümlerinden idari davayı açan kimse, bu dava sonuçlanmadan adli yargıya gidemez sonucunu çıkarma olanağı yoktur. Ancak idari yargı kararının sonucunu beklemek isteyenlere böyle bir imtiyaz tanınmıştır.

Bu düşünceler bizi rahatlıkla idari yargıya başvurmanın adli yargıda da dava açabilirler sonucuna götürmektedir. 25 nci maddedeki hüküm tebliğ yapılmadan dava açılmayacağı yolundadır. Tebliğ yapıldıktan sonra hem idari yargıda hem de adli yargıda dava açılabilir.

Şu nokta önemlidir ki, adli yargıda süresinde dava açan kimse sonra adli yargıda açtığı dava da süreyi geçirmiş olsa bile davası süre yönünden red edilemez. Çünkü doğacak bir dava hakkı süresi kendisini beklemektedir.

Bizim bu yazıda kısaca vardığımız sonuçları Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin yeni bir kararında açıkça görmek olanağı vardır.

31.5.1988 günlü ve E. 4016, K. 8504 sayılı kararda :

«2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 25 nci maddesi uyarınca, kamulaştırma işlemi tebliğ edildikten sonra aynı Yasanın 14 ncü maddesindeki idari ve adli yargıya süresinde dava açılabilir. Ancak idari yargıya başvurulmuş ise, adli yargıya başvurulması için idari yargı kararının kesinleşmesinin veya temyiz ve karar düzeltme yoluna başvurulmuş ise sonuç kararın tebliğinden itibaren belirli süre içinde adli yargıya da başvurulabilir. Bu hüküm, idari yargıya başvuran kimse için adli yargı yoluna başvurma olanağı tanıyan yasal bir hükümdür. Fakat tebliğden sonra idari yargıya başvurulmuş olsa bile, yasal süre içerisinde adli yargı yoluna gidilmesinde bir engel konmamıştır.»

S o n u ç : 1 — Kamulaştırma işleminin tebliğinden itibaren yasal süre içinde hem idare hem de adli yargıda dava açılabilir.

2 — İdari yargıda süresinde dava açtıktan sonra davacı adli yargıda dava açmak zorunda değildir. İdari yargı kararının kesinleştiği günden itibaren adli yargıda dava açma süresi işlemeye başlar.

3 — İdari yargıda dava kesinleşmeden adli yargıda dava açma süresi geçirildiği kabul edilemez (1). 17.6.1988

---

(1) Adli yargıda dava açıldığında idari yargıda iptal davası bulunduğunu öğrenen hâkim, idari yargıdaki dava sonunu bir bekletici sebep olarak bekleyebilir.